

Conclusies gesprekken Burgerconferentie

Rood

Thema: Is het openbaar vervoer nog betaalbaar voor iedereen?

Conclusies:

1. Ov moet toegankelijker zijn. Betaalbaar voor mensen die daar behoeften aan hebben. Momenteel is het OV echt te duur. Het moet vooral goedkoop zijn voor ouderen, kinderen en studenten. Er is een verschil in behoefte en aandacht tussen steden en dorpen.
2. Het OV moet meer decentraal geregeld worden zodat de keuze in uitgaven aan OV meer bij gemeenten ligt en men dit kan aanpassen waar nodig.
3. Het OV mag versimpeld worden. Een helder systeem dat voor bus, tram, trein, metro in gebruik echt hetzelfde is.

Thema: Wanneer mag je burgerlijk ongehoorzaam zijn?

Conclusie: Burgerlijke ongehoorzaamheid kan wanneer een regel onzinnig, onduidelijk en onredelijk wordt geacht, zolang bij de actie geen schade aan anderen wordt toegebracht en het gaat om kleine vergrijpen. De overheid heeft de taak om duidelijkheid te scheppen betreft regels. Het is belangrijk dat overheid inwoners serieus neemt wanneer zij het niet met regels eens zijn en anderzijds is het van belang dat inwoners overheden en handhavers serieus nemen.

Thema: Wanneer eindigt discussiëren met mensen in publieke functies en start agressie?

Conclusie: Direct ingrijpen kan enkel op gepaste toon en als iemand zelf in veilige situatie verkeert. Anders moet je een ander waarschuwen. Het is belangrijk dat er respect is tegenover mensen in publieke functies. Mensen in publieke functies moeten ook in staat zijn zelf met lastige situaties om te kunnen gaan. Fysiek worden is ten alle tijden onwenselijk. De overheid kan trainingen voor mensen in publieke functies aanbieden maar ook voor andere geïnteresseerden als het gaat om BHV of trainingen in de-escaleren.

Thema: Tolerantie in een drukke stad

(Bijna niemand in deze groep kwam uit de stad, dus ging het vooral over tolerantie in een dorp)

Conclusies: Een beetje geluid of drukte is prima, zolang er maar geen inbreuk wordt gedaan op het eigen terrein of de eigen omgeving van iemand (plassen in tuinen, aangesproken worden, er niet om heen kunnen), het niet heel negatief is en het niet heel lang duurt of zich steeds herhaalt. Mensen kunnen elkaar aanspreken, zolang het niet gevaarlijk is. De overheid moet meer doen aan preventie, zorgen dat mensen niet hoeven te zwerven, niet verward over straat lopen etc. Waar nodig blauw op straat.

Thema: Inkomensongelijkheid

Conclusies: Verschil in inkomen is niet erg, zolang er een goede basis is en topsalarissen rechtvaardig zijn (geen gouden handdruk als er ook ontslagen vallen voor personeel). De overheid moet zorgen voor basis, de Voedselbank zou niet moeten hoeven.

Thema: Privacy

Conclusies: Mensen hebben geen idee welke informatie de overheid allemaal heeft. Volgens sommigen is dat al alles. Ze ervaren weinig eigen controle over wat de overheid wel en niet van hen te weten kan komen, maar bijna niemand vindt het erg om wat privacy op te geven voor veiligheid. Jongeren moeten leren hoe met social media om te gaan. Het moet nog mogelijk zijn dingen te regelen zonder internet en een computer, bijvoorbeeld met UWV. Verschillende deelnemers vinden het vervelend hierin geen keuze te hebben.

Thema: Zou jij je leven geven voor je vaderland?

Conclusie: Het geldt maar voor weinig mensen dat ze hun leven willen geven zoals militairen voor hun vaderland. Wel vinden we dat meer over moeten hebben voor elkaar. Dat hebben we een beetje afgeleerd in Nederland. Als je iets voor een ander doet, moet je eisen dat je wat terugkrijgt. Je krijgt namelijk meer terug dan je misschien wel denkt. De overheid moet zich hier niet mee bemoeien: iets over hebben voor een ander moet echt uit je zelf komen.

Thema: Mag je een feestje geven in een natuurgebied?

Conclusie: Als je elkaar niet kent, houd je ook minder rekening met elkaar. Pas als je elkaar in bijvoorbeeld een buurt kent, durf je elkaar ook aan te spreken. Toch is uit vrees voor agressieve reacties als je elkaar aanspreekt men snel geneigd uit voorzorg de politie te bellen. Wat de overheid wel moet doen, is zorgen dat mensen elkaar kunnen treffen.

Thema: Sociale dienstplicht

Conclusie: Met sociale dienstplicht kun je bijvoorbeeld problemen in de zorg te lijf gaan. Het mag echter niet ten koste van banen gaan. Als het ter compensatie van terugtrekkende overheid is, werkt het niet. En wat doe je met weigeraars? Jongeren op hun 16^e tot 18e levensjaar zouden meer sociale vaardigheden leren door met name in de zorg hun bijdrage te leveren. De maatschappelijke stage (jongeren vinden het eerst niks, maar na afloop zijn ze best tevreden) laat zien dat sociale dienstverlening werkt.

Blauw

Thema: Hoe moeten we omgaan met asielzoekers die land binnen willen komen?

Conclusies: Nederlanders staan best open voor opvang, maar haken massaal af door gebroken beloftes (over aantallen en samenstelling) en onduidelijkheid (over aantallen, veiligheid, duur). Daarnaast kan de overheid veel meer doen om mensen die iets leuks willen doen met asielzoekers te faciliteren.

Thema: Wat mag je aan integratie verwachten van statushouders?

Conclusies: De overheid moet hen meer dwingen om zo snel mogelijk de taal machtig te worden zodat zij mee gaan draaien in de samenleving. Verplichte taallessen (ook voor mensen die hier al 30 jaar wonen maar de taal onvoldoende machtig zijn) en spreiding moeten er voor zorgen dat statushouders wel Nederlands moeten praten en dus makkelijker integreren.

Thema: Hoe houd je een goede dialoog over opvang vluchtelingen?

Conclusie: Goed verwachtingsmanagement over het voorstel en de status van het stuk (is het al aangenomen?), een decentrale opzet met meerdere avonden en kleine groepen, en het betrekken van het maatschappelijk middenveld zoals sportverenigingen om mee te denken over manieren om goed om te gaan met de vluchtelingen.

Thema: Wanneer weegt collectief belang zwaarder dan individueel belang?

Conclusies: Het collectief belang weegt in de meeste gevallen zwaarder. Echter wanneer de persoonlijke levensomstandigheden in het geding zijn, zoals bij de gaswinning in Groningen, dan telt het individueel belang sterker. Men verschilt over waar de grens exact ligt. De overheid kan rekening houden met individuen door op locatie het gesprek aan te gaan om mensen mee te krijgen, niet vanuit Den Haag te beslissen over zaken die elders spelen en om tijdig en duidelijk te communiceren over beslissingen. Men ervaart dat de politiek op gemeentelijk niveau benaderbaar is en naar de burger luistert, maar het tegenovergestelde geldt voor Den Haag. De afstand tot de burger is te groot, men moet de verbinding zoeken met de burger op regionaal niveau.

Thema: Moet de politiek transparanter worden en zo ja hoe?"

Conclusie: In het algemeen is de politiek niet transparant genoeg. Er moet volgens alle deelnemers beter gecommuniceerd worden via verschillende kanalen. Er worden veel beloftes gedaan die bij de coalitievorming sneuvelen. De afwegingen die hieraan ten grondslag liggen worden nooit openbaar gemaakt. De overheid moet beloftes waarmaken óf uitleggen waarom dit niet mogelijk is.

Over de eigen verantwoordelijkheid over hoe je als burger achter belangrijke informatie komt, zijn de meningen verdeeld.

Thema: Heeft u invloed op uw leefomgeving? Wordt u voldoende gehoord?

Conclusie: Alle deelnemers hebben invloed op hun leefomgeving. De communicatie vanuit de overheid, waaronder ook gemeenten, kan beter. Timing is hierbij van belang. Er was een groot verschil tussen landelijke en stedelijke gemeenten, bij een dorps karakter zijn de lijnen met de lokale politiek korter en wordt er beter naar inwoners geluisterd, de sociale cohesie is hier groter. Mensen kunnen zelf initiatieven ontplooiën, de overheid kan dit aanjagen en

faciliteren. Bijvoorbeeld door gebiedsmanagers aan te stellen die het eerste aanspreekpunt zijn en mensen handvatten kunnen geven om zelf verder te gaan.

Thema: Maak jij gebruik van je stemrecht? Op welke manier kan de overheid het stemmen bevorderen?

Conclusies: Stemmen is zeer waardevol en niet vanzelfsprekend. In veel gevallen ook een persoonlijke, morele plicht. Stemmen betekent actief meedoen, verantwoordelijkheid nemen en niet aan de zijlijn blijven staan. Het politieke proces is echter niet toegankelijk of uitnodigend is voor onder anderen jongeren en mensen met een lager opleidingsniveau. Zij worden gehinderd door onvoldoende kennis en vaardigheden om actief mee te doen aan de politiek - als kiezer en al helemaal als (eventuele) volksvertegenwoordiger. Meer 'stemhulp' zou moeten worden gegeven in de vorm van betere scholing, méér aandacht in het onderwijs en het veel actiever ondersteunen van groepen die vanwege een beperking niet zelfstandig deel kunnen nemen aan het stemproces. Gemeenten hebben al die verantwoordelijkheid, maar laten het in de praktijk nog wel eens afweten. Het recente referendum over het associatieverdrag met de Oekraïne levert gemengde reacties op. Het ontbrak aan heldere informatievoorziening vanuit de overheid. Een voordeel van referenda is dat ze discussies kunnen openen. Als nadeel hebben ze dat ze sterk polariserend kunnen werken.

Thema: Heb je voldoende mogelijkheden om in te spreken op beleid?

Conclusies: Inspraak van burgers vraagt vaak veel eigen initiatief en doorzettingsvermogen van burgers. De overheid biedt weliswaar tal van mogelijkheden tot inspraak, maar burgers weten die vaak niet te benutten. De oorzaak is vaak een gebrek aan kennis en een ontoegankelijke overheid. Voor effectieve inspraak en het snel oplossen van problemen, zijn korte lijnen heel belangrijk. Het eerste contact met burgers is heel bepalend. Een gemeenteloket moet bijvoorbeeld bemand worden door iemand met kennis van zaken. De landelijke overheid en provinciale overheid staat letterlijk en figuurlijk voor veel mensen op grotere afstand. Mensen moeten toegerust worden om actief deel te kunnen nemen door meer kennis over de mogelijkheden en de vaardigheden om hiervan effectief gebruik van te maken.

Thema: Wordt er voldoende rekening gehouden met het belang van de minderheid?

Conclusie: Geen duidelijke consensus op de vraag of er in Nederland voldoende geluisterd wordt naar minderheden. In een paar duidelijke gevallen vinden deelnemers dat de overheid gemakkelijk over het belang van een minderheid is gestapt, zoals bij aardgasboringen in Groningen, of harde bezuinigingen op ouderenzorg. Men constateert vooral dat bij sommige politieke processen minderheidsstandpunten heel zorgvuldig worden meegewogen in de besluitvorming, en in andere niet. Besluitvorming over AZC's is hiervan het meest concrete voorbeeld. In een gemeente als Raalte is dit proces vlekkeloos verlopen, terwijl Geldermalsen liet zien hoe het niet moet. Een conclusie hierbij is ook dat er in sommige gevallen te goed wordt geluisterd naar luidruchtige minderheden.

Waar deelnemers zich wel in kunnen vinden, is dat het belangrijk is om goed te luisteren naar minderheidsstandpunten. Mensen willen vooral gehoord, betrokken en begrepen voelen. Een politiek van voldongen feiten leidt vaak tot frustratie en woede. Betrek burgers dus vroeg bij het politieke proces en koppel resultaten helder terug.

Groen

Thema: Grijp jij in als mensen ruzie met elkaar krijgen?

Conclusie: De deelnemers zouden (pas) ingrijpen als de ruzie fysiek wordt. Maar dat vraagt wel zelfvertrouwen. Je kunt niet van iemand vragen om in te grijpen. Als het gevaarlijk voelt, dan is het de taak van de politie.

Thema: Ruim je je eigen of andermans troep op, of verwacht je dat iemand anders dat doet?

Conclusie: Zwerfvuil wordt gezien als een groot probleem. Hoewel het een kwestie van fatsoen is van de burgers, zou de overheid veel meer moeten doorpakken, bijvoorbeeld door meer statiegeld en aanpakken verpakkingsindustrie.

Thema: Alcohol vanaf 18 jaar: oprechte aandacht voor volksgezondheid of doorgeschoten betutteling?

Conclusie: Nederland is een regeltjesland, maar ten opzichte van vroeger valt het nog best mee. Bemoeien met alcohol is betutteling, maar wel terecht.

Thema: Buren: leven en laten leven, of actief omzien naar elkaar? "

Conclusies: Een goede buur zijn is met name een kwestie van leven en laten leven. Toch zou er meer ondernomen moeten worden om actiever en behulpzamer tegenover elkaar te zijn.

Thema: Mag de overheid 'achter de voordeur kijken'?

Conclusie: De overheid moet zich meer bemoeien met "de grote frauderende jongens" dan de "kleine boefjes" zoals onterecht uitwonend geregistreerde studenten. Bij de eerstgenoemde groep mag de overheid alles, bij de laatste moet de overheid terughoudend zijn met de middelen die zij inzetten.

Thema: Welk type straatprotest kan nog wel, welke niet meer?

Conclusies: Men mag protesteren en roepen wat men wil, ook als het provocerend is. Er is wel een grens bij fysiek geweld. Dan moet de overheid optreden.

Thema: Hebben mensen die chronisch ongezond leven recht op dezelfde zorg?

Conclusie: De grens tussen eigen verantwoordelijkheid en het dragen van de consequenties van eigen gedrag is erg lastig. Zeker als het gaat om verslavende substanties kan je mensen niet volledig verantwoordelijk houden voor hun keuzes. Anderen geven aan dat bij incidenteel misbruik (comazuipen) iemand wel zelf zou moeten betalen. Uiteindelijk is de exacte oorzaak van een slechte gezondheid lastig te achterhalen. Verkeerde keuzes mogen dan ook geen invloed hebben op je zorgverzekering.

Thema: Wat mag van jezelf en je netwerk worden verwacht en wat van de zorg?

Conclusie: De overheid denkt al veel te veel in hokjes. Een vaste aanpak voor ouderen, jongeren, mensen met een fysieke of geestelijke beperking werkt dan ook niet. Het zou beter zijn om echt maatwerk te leveren. Niet iedereen heeft immers het geld of het netwerk om zichzelf te ondersteunen. Laat professionals bepalen wat er nodig is en blijf er als overheid ver bij weg.

Thema: De zorgsector: wat mag het kosten?

Conclusie: We hebben een zorgsysteem dat nu wel duur genoeg is. De prijsdiscussie maakt dat we niet tot de kern komen. Wat is het doel van het zorgsysteem? Mensen willen zich geen nummer voelen waarbij geld maakt dat je wel of niet geholpen wordt. Het zou eerder moeten gaan over het eindeloos oprekken van het leven en de mogelijke kwaliteit die daarbij geboden kan worden. Daarbij wordt wel opgemerkt dat er ruimte moet blijven voor innovatie.

Geel

Thema: In welke mate zijn mensen verplicht te werken voor hun geld?

Conclusie: Iedereen moet werken voor zijn geld. Maar werk moet breed gedefinieerd worden: vrijwilligerswerk is ook werk. De overheid moet meer doen om de werkgelegenheid te stimuleren en met name investeren in regio's waar weinig werk is. Dit is te prefereren boven een verhuispremie.

Thema: Hoe groot mag het inkomensverschil tussen baas en medewerker zijn

Conclusie: Inkomensverschillen mogen bestaan, het belangrijkste is dat werken altijd blijft lonen en dat mensen met een uitkering niet meer gaan verdienen dan mensen die werken. De huidige verdeling van inkomen is over het algemeen als prima. Een loodgieter mag best 30 keer zo weinig verdienen als een bankier.

Thema: Hoe ga je om met elkaar op de werkvloer? Wanneer wordt een grap pesten?

Conclusie: Vrijwel alle vormen van negatief gedrag zijn niet wenselijk: klikken, samenspannen, en dominante toon aanslaan als werkgever. Bedrijven moeten actief hun best doen om een cultuur te creëren waarin dit soort gedrag niet kan ontstaan.

Thema: Invloed van ouders op onderwijs

Conclusies: Ouders moeten invloed hebben op de lesmethode van scholen. Ook een keuze voor een witte of zwarte school moeten ze kunnen maken en de overheid moet daar geen beleid over maken. Thuisonderwijs moet kunnen als dat nodig geacht wordt en ouders moeten kunnen bepalen of een (dorps)school openblijft. Men was het niet eens over de rol van godsdienst op school: sommigen vonden dat heel belangrijk, anderen zagen het liefst geen godsdienst op wat voor school dan ook. Tot op zekere hoogte heeft school ook een opvoedkundige taak. De school mag ouders stimuleren om mee te doen als ze dat zelf niet doen.

Thema: Omgang leerlingen en leraren

Conclusies: Leerlingen en leraren moeten een band opbouwen, een school is meer dan informatieoverdracht. Leraren moeten beter opgeleid worden in de opvoedkundige kant van omgang met leerlingen. Cognitieve vaardigheden zijn belangrijk, maar er moet ook ruimte zijn voor cultuur (muziek, tekenen etc.). Er moet meer tijd en aandacht zijn voor 'rugzakleerlingen', met name in speciaal onderwijs (maar ook regulier).

Thema: Moet de laatste kleine school in een dorp worden opgeheven?

Conclusies: In een dorp hoeft geen christelijke en openbare school te zijn. Met ongeveer 75 leerlingen of meer moet een school sowieso openblijven, anders is bijvoorbeeld een schoolbus naar een dorp verderop een goede optie. Ouders moeten bepalen of die scholen openblijven en hoeveel ze daarvoor over hebben. De docenten moeten beter betaald krijgen (in het algemeen) en voldoende ondersteuning krijgen.

Thema: Godsdienstvrijheid

Conclusies: Ouders mogen zelf weten of ze hun kind wel of niet inenten, overheid moet zich hiermee niet bemoeien. Datzelfde geldt voor vrije dagen tijdens niet-Christelijke feesten: mensen moeten dat onderling kunnen regelen. Geef kinderen een aantal verlofdagen die ze

zelf kunnen inzetten. Dan ben je meteen van het gezeur af welk geloof wel en geen feestdag krijgt. De overheid heeft wel een actieve rol om te zorgen voor gelijkheid tussen man en vrouw: dit moet in onderwijs en opvoeding een prominente rol krijgen. Vluchtelingen moeten bijvoorbeeld betere toegang tot meldpunten krijgen. Mannen moet actiever worden aangesproken. Tot slot: ritueel slachten moet kunnen vinden de meesten, mits het professioneel gebeurt. Meerderheid vind dat zelf slachten niet mag.

Thema: Rekening houden met elkaars geloof

Conclusies: We houden al goed rekening met elkaar houden als we in het publieke domein hele duidelijke regels opstellen. De Tweede Kamer moet een voorbeeldfunctie pakken als het gaat om elkaar de hand toereiken. Al dat geharrewar leidt in de samenleving ook tot onnodige polarisering. Rechters moeten geen zichtbare uitingen dragen van geloof. Geldt alleen voor togaberoepen. Politici die vanuit godsdienst spreken, moeten terughoudender zijn met nadrukkelijk de bijbel en koran op tafel leggen tijdens debatten. Je erdoor laten inspireren mag, actief als een zendeling optreden liever niet. Media moeten minder sensationeel berichten, zelfreinigend vermogen van de media is laag.

Thema: Rol van de geloofsgemeenschap

Conclusies: Probleem is dat met name moslims die rol lastig pakken omdat de imam niet altijd Nederlands spreekt. Nederlands spreken en daarmee meer feeling met de samenleving hebben is een must. Geloofsgemeenschappen moeten meer open staan voor de buitenwereld. Alleen door de verbinding te maken kunnen ze überhaupt een rol spelen.